

รายงานการประเมินผล มูลนิธิเพื่อนหญิง

.....

สุชีลา ตันชัยนันท์*
กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์**

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จะพบว่าแนวทางการพัฒนาประเทศไทยในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาได้สร้างผลกระทบในด้านลบให้แก่ผู้หญิงไทยอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยการจ้างแรงงานราคาถูก ซึ่งเป็นกลุ่มคนงานสตรีเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ไม่เคยมีกฎหมายพิเศษที่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของสตรี เช่น กฎหมายลาคลอด หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ในด้านหนึ่งคือการเพิ่มความรุนแรงต่อผู้หญิงในรูปแบบของการบังคับให้เป็นโสเภณี นอกจากนี้รูปแบบการปฏิบัติอย่างขาดความเสมอภาคต่อสตรีที่ตกค้างมาจากลักษณะสังคมที่ถืออำนาจชายเป็นใหญ่ (Patriarchal society) ก็ยังคงดำรงอยู่ในรูปแบบของการข่มขืน การทุบตีกรรยา การละเมิดสิทธิทางร่างกายของสตรี ดังปรากฏหลักฐานว่า จำนวนสตรีผู้เดือดร้อนที่มาขอรับบริการจากมูลนิธิเพื่อนหญิงอันเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิทางเพศนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา¹

จากสภาพความเป็นจริงดังกล่าว มูลนิธิเพื่อนหญิงจึงได้ก่อตั้งขึ้นมาในปี

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง (กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2538), น. 3.

พ.ศ. 2523 เพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้โดยตั้งความหวังว่ามูลนิธิ จะมีส่วนร่วมทั้งในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของสตรี และการแก้ปัญหาระยะยาว อันได้แก่ การยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีชีวิตอยู่อย่างมีสิทธิและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียม กับเพศอื่นในสังคม

กว่า 2 ทศวรรษของมูลนิธิเพื่อนหญิงซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 มูลนิธิ ได้ปรับทิศทางและรูปแบบการดำเนินงานในฐานะที่เป็นแนวร่วมของแผนพัฒนา สตรีระยะยาว (พ.ศ. 2525-2544) ขณะเดียวกันก็มีส่วนเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันใน ระยะการเปลี่ยนผ่านยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านผู้หญิงในระดับประเทศ การ เปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโครงสร้างองค์กร เป้าหมาย และการดำเนินงานของมูลนิธิ ที่ปรากฏเด่นชัดตลอดมา คือ การบูรณาการประเด็นสตรีเข้าไปในประเด็นต่าง ๆ ทาง สังคม อาทิเช่น ประเด็นสิทธิมนุษยชน ประเด็นด้านสิทธิคุ้มครองทางกฎหมาย ประเด็นด้านเศรษฐกิจและแรงงาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและระดับชาติ เช่น วิกฤติเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 วิกฤติทาง วัฒนธรรมและชุมชน ฯลฯ รวมทั้งความเคลื่อนไหวของผู้หญิงในระดับสากล เช่น คำประกาศเพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงของสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2536 จรรยา บรรมทางการค้าที่เข้าสู่ประเทศไทยราวปี พ.ศ. 2542 ได้เป็นแรงผลักดันที่ทำให้มูล นิธิต้องกำหนดบทบาทและกิจกรรมให้ชัดเจนเป็นระบบและเป็นเครือข่ายมากยิ่งขึ้น การประเมินผลมูลนิธิจึงเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการวางแผนและ บทบาทของมูลนิธิเพื่อนหญิงได้ ²

การประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิงปี พ.ศ. 2548 นับเป็นการประเมินผลจาก บุคคลภายนอกครั้งที่สี่ การประเมินผลครั้งที่หนึ่ง (พ.ศ. 2530) จัดทำโดยคุณ Marie Mies การประเมินผลครั้งที่สอง (พ.ศ. 2538) จัดทำโดย ดร. กาญจนา แก้วเทพ และ คณะ การประเมินผลครั้งที่สาม (พ.ศ. 2544) จัดทำโดย ดร. วิลาสินี พิพิธกุล และ การประเมินครั้งที่สี่นี้เป็นการประเมินในช่วงเวลา 3 ปีของมูลนิธิ คือ ระหว่าง พ.ศ. 2544-2547 รวมทั้งเป็นการกำหนดข้อเสนอแนะและแผนงานในอีก 3 ปีต่อไป

² วิลาสินี พิพิธกุล, รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง (กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2544), น. 1.

วิธีการประเมินผล

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดของ Stafflebeam's CIPP model

1. Context evaluation : ประเมินบริบท-ประเมินสภาพแวดล้อม ความต้องการ ปัญหา โอกาส และทรัพยากร ที่เชื่อมโยงกับปรัชญา อุดมคติ เป้าหมาย วัฒนธรรม วัตถุประสงค์ และพันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิง

2. Input evaluation : ประเมินปัจจัยนำเข้า-ประเมินความสามารถของ กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของมูลนิธิเพื่อนหญิง การนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ไป เป็นปัจจัยนำเข้าของมูลนิธิเพื่อนหญิง ปัญหาอุปสรรคของทรัพยากรหรือปัจจัยนำ เข้าและการจัดปัญหาอุปสรรคของมูลนิธิ ประเด็นเรื่องทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ ความเป็นไปได้และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

3. Process evaluation : ประเมินกระบวนการ-ประเมินการบริหารจัดการ การดำเนินการ การสนับสนุน การส่งเสริมให้นำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดอุปสรรค ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการ การดำเนินการ และการบรรลุผลต่อ บุคคลเป้าหมายของมูลนิธิเพื่อนหญิง

4. Product evaluation : ประเมินผลผลิต ประเมินผลผลิตที่ได้จากองค์ การหรือมูลนิธิเพื่อนหญิง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติของบุคคลเป้าหมายและสาธารณชน การเพิ่มพูนทักษะในการดำเนินชีวิต และความตระหนักในสิทธิของตนในกลุ่มบุคคลเป้าหมาย และการเติบโตของ บุคลากรพนักงานของมูลนิธิ ตลอดจนผลกระทบของโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิ เพื่อนหญิงที่มีต่อบุคคลเป้าหมาย สาธารณชน สังคมและขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อ หนุนสร้างความเป็นธรรมให้กับหญิง และความเข้าใจที่ดีต่อผู้หญิงของสังคมโดยรวม เน้นการมีส่วนร่วมจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิเพื่อนหญิง ทั้ง เจ้าหน้าที่ประจำ อาสาสมัคร และบุคคลที่ร่วมเป็นเครือข่าย การใช้รูปแบบการมี ส่วนร่วมได้ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแนวคิดประสบการณ์ ทั้งระหว่างผู้ ประเมินและทีมงาน ตลอดจนเครือข่ายของมูลนิธิ ซึ่งนับเป็นความเคลื่อนไหวแบบ ผู้หญิงในอีกลักษณะหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม (focus group) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการศึกษาจากเอกสาร (documentary review)

การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลภาคสนามทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด การ

เก็บข้อมูลในกรุงเทพฯ นั้นเป็นการเก็บข้อมูลที่มูลนิธิเพื่อนหญิง และในต่างจังหวัด ได้ทำการเก็บข้อมูลที่ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จังหวัดลำพูน และศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และสตรี โรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

ผลการศึกษา

ภูมิหลังและประวัติความเป็นมา

มูลนิธิเพื่อนหญิงก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 โดยในขณะนั้นยังไม่ได้มีฐานะเป็นมูลนิธิ เพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของนักกิจกรรมทางสังคมเรียกกลุ่มของตนว่า “กลุ่มเพื่อนหญิง” เพื่อทำการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป้าหมายระยะสั้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของผู้หญิงซึ่งเป็นผลมาจากความรุนแรงในครอบครัว ความไม่เท่าเทียมทางเพศ การเลือกปฏิบัติ และการละเมิดสิทธิของผู้หญิงในด้านต่างๆ ส่วนเป้าหมายระยะยาวเป็นการเคลื่อนไหวผลักดันในทุกๆ ด้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงให้มีชีวิตอย่างมีสิทธิมีศักดิ์ศรี ตลอดจนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันกับเพศอื่นในสังคม และการผลักดันสร้างสรีบรยาภาคของสังคมวัฒนธรรมที่มีการเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงอย่างเท่าเทียม

กลุ่มเพื่อนหญิงได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ เรียกว่า มูลนิธิเพื่อนหญิง ในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2534 ซึ่งถือได้ว่า จากกลุ่มเพื่อนหญิงในปี พ.ศ. 2523 ไปเป็นมูลนิธิเพื่อนหญิงในปี พ.ศ. 2534 ใช้เวลาเดินทางอย่างช้าๆ แต่มั่นคงและชัดเจนถึง 11 ปี สะท้อนให้เห็นจังหวะก้าวที่ระมัดระวังและการเคลื่อนที่ไปข้างหน้าอย่างเป็นระบบ มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

ปรัชญา อุดมคติ เป้าหมาย ปณิธาน

การกำเนิดขึ้นของมูลนิธิเพื่อนหญิงคือการเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมใหม่ที่มีความเท่าเทียมทางเพศในทุกๆ ด้าน และการเอาชนะอิทธิพลของวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ซึ่งเป็นรากเหง้าที่ลึกที่สุดของปัญหาความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ โดยเน้นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นจริง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การแก้ไขปัญหาความต้องการของสตรี พร้อมๆ กับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสังคมที่มีวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ ขณะเดียวกันก็สร้างเสริมและส่งเสริมพลังการเปลี่ยนแปลง

ทางค่านิยมและทัศนคติ ที่จะเอาชนะวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ให้ได้ในระยะยาว

จากระเบียบการบริหารและวิธีปฏิบัติงานบุคลากร พ.ศ. 2546 ระบุว่า มูลนิธิเพื่อนหญิงมีบทบาทพิทักษ์สิทธิและให้ความช่วยเหลือสตรีที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤต อาทิ จากภัยคุกคามทางเพศ ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ สามีทอดทิ้งหรือทำร้าย ทบตี ถูกล่อลวงและบังคับค้าประเวณี หรือถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม รวมทั้งถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องอาชีพ การศึกษา และการมีส่วนร่วมทางสังคมในมิติอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ มูลนิธิได้นำข้อมูลที่ได้มาผลักดันรณรงค์ต่อสาธารณชนและภาครัฐเพื่อให้เกิดนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นจริงในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ รวมทั้งการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสตรีโดยรวม

ในเอกสารฉบับเดียวกันยังระบุเป้าหมายของมูลนิธิเพื่อนหญิง คือ การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิง-ชาย โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพิทักษ์สิทธิในประเด็นหญิง-ชาย บนพื้นฐานหลักการสิทธิมนุษยชน

สำหรับวิสัยทัศน์ มูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นองค์กรที่มีสถานภาพทางสังคมที่น่าเชื่อถือในประเด็นหญิง-ชายบนพื้นฐานของการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างหญิง-ชายในทุกมิติทางสังคม โดยส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชักจูงการเลือกปฏิบัติทางเพศ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมการตัดสินใจของผู้หญิงในทุกระดับโดยปราศจากอคติทางเพศ

เราจะเห็นว่ามูลนิธิเพื่อนหญิงมีปรัชญา อุดมคติ เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกัน และแสดงจุดยืนทางสังคมที่ชัดเจน มีทิศทางของการดำเนินงานว่าจะบริหารจัดการองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน แม้ว่าความเสมอภาคระหว่างเพศ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจัดการเลือกปฏิบัติ ฯลฯ เหล่านี้จะเป็นกลุ่มของเป้าหมายที่เป็นนามธรรม ทว่าการรับรู้ของสาธารณชนจะเข้าใจและมองเห็นชัดเจนว่า มูลนิธิเพื่อนหญิงดำรงในสังคมอยู่เพื่อการผลักดันให้เกิดสิ่งใด

วัตถุประสงค์: พลวัตและความเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ปัญหาความต้องการของผู้หญิงและสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ยุคแรก:

เรียนรู้และเริ่มต้นอย่างถ่อมตน บนสภาพความเป็นจริง

ในระยะแรกเริ่มของการก่อตั้งองค์กร (พ.ศ. 2523-2528) เมื่อครั้งยังเป็น

กลุ่มเพื่อนหญิงอยู่นั้น วัตถุประสงค์ของกลุ่มในระยะแรกมี 6 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อแสวงหาความเข้าใจในสถานการณ์และสภาวะเงื่อนไขของผู้หญิงในสังคม (2) เพื่อปลุกสำนึกของผู้หญิงในด้านบทบาทและความสามารถของผู้หญิงที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม (3) เพื่อกระตุ้นให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ต่างๆ (4) เพื่อจัดหาบริการที่จำเป็นต่อการพิทักษ์สิทธิสตรี (5) เพื่อมีส่วนร่วมในการแสวงหาหนทางที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสตรี และ (6) เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มและองค์กรต่างๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน³

เราจะเห็นว่าวัตถุประสงค์ในระยะแรกของมูลนิธิเพื่อนหญิงในระยะแรกเป็นวัตถุประสงค์ที่เริ่มต้นจากการศึกษาเรียนรู้และจากสภาพความเป็นจริงของปัญหาความต้องการของผู้หญิงไทย ไม่ได้เริ่มจากทฤษฎีหรืออุดมการณ์ที่เพ้อฝันและยากที่เป็นจริง วัตถุประสงค์ในข้อแรกที่เน้นการทำความเข้าใจเป็นวัตถุประสงค์ที่ถ่อมตนและประกาศทำที่ที่ยืนหยัดเคียงข้างผู้หญิงอย่างพร้อมจะทำความเข้าใจและสร้างเสริมพลัง ไม่ใช่ทำที่ที่ประกาศว่า “รู้ดีกว่า” หรือ “จงตามข้าพเจ้ามา เพราะข้าพเจ้ารู้ดีกว่า”

ขณะเดียวกัน มูลนิธิเพื่อนหญิงหรือกลุ่มเพื่อนหญิงในระยะแรกก็มีความเชื่อมั่นในความสามารถและความสำคัญของผู้หญิงที่จะมีบทบาทในการพัฒนาสังคม ซึ่งในระยะปี พ.ศ. 2523 นั้น กระแสของแนวความคิดเรื่องการพัฒนาสังคมกำลังเป็นกระแสสังคมที่บรรดานักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม ตลอดจนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจกันอย่างสูง วัตถุประสงค์ข้อ 2 ของกลุ่มเพื่อนหญิงเป็นการแสดงวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ที่ชัดเจนสะท้อนถึงความเชื่อมั่นในพลังและความสามารถของผู้หญิงในการพัฒนาสังคม การกล่าวถึงการปลุกสำนึกของผู้หญิงในวัตถุประสงค์ข้อนี้คือความตระหนักชัดถึงรูปธรรมของวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ ที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นการยืนยันสิทธิของสตรีในทุกๆ ด้าน การปลุกสำนึกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นเครื่องมือที่มูลนิธิใช้ต่อการและด้านทานกับอิทธิพลของวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่

วัตถุประสงค์ข้อ 3 สะท้อนความเชื่อของกลุ่มเพื่อนหญิงในเรื่องพลังของกลุ่มและการรวมตัวจัดตั้งเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวที่เป็นระบบและเป็นพลังการ

³ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง, น. 4.

แสดงออกที่ชัดเจนต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ ผู้หญิงไทยทั้งที่ประสบปัญหาโดยตรงและได้รับอิทธิพลจากวิถีคิดชายเป็นใหญ่นั้นมีอยู่กระจัดกระจายในทุกพื้นที่ การให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้มีการรวมกลุ่มของผู้หญิงในพื้นที่ต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและต่อมาได้สะท้อนให้เห็นประโยชน์ของการจัดองค์กรของผู้หญิงตรงนี้ต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิสตรีในยุคต่อๆ มา

วัตถุประสงค์ข้อ 4 เกิดจากการรับรู้ปัญหาความต้องการของผู้หญิงในระดับหนึ่ง แต่ในรายละเอียดของช่วงปี พ.ศ. 2523 นั้น กลุ่มเพื่อนหญิงยังไม่อาจสรุปชัดเจนว่า ปัญหาความต้องการของผู้หญิงที่จะต้องเข้าไปพิทักษ์สิทธินั้นเป็นเช่นไรอย่างไรก็ดี ในราวปี พ.ศ. 2524 เกิดเหตุการณ์กรรมกรก่อสร้างหญิงคนหนึ่งได้แทงสามีจนเสียชีวิตเนื่องจากสามีเมาสุราและพยายามจะให้เพื่อนมาช่มชื่นภรรยาตน เธอได้ต่อสู้และป้องกันตนเอง โดยในที่สุดเธอได้ใช้มีดแทงสามีเสียชีวิต ขณะนั้นกลุ่มเพื่อนหญิงซึ่งเป็นองค์กรเอกชนด้านสตรีได้ยื่นมือให้ความช่วยเหลือกรรมกรก่อสร้างหญิงรายนี้ในการต่อสู้คดีในชั้นศาล ต่อมาได้มีการรณรงค์ต่อสาธารณชนเพื่อให้เข้าใจต่อปัญหาความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับ กลุ่มเพื่อนหญิงเริ่มเห็นรูปธรรมในการพิทักษ์สิทธิสตรีที่จะพัฒนาเป็นแผนงานต่อเนื่องต่อไปในมูลนิธิ

วัตถุประสงค์ข้อ 5 และ 6 เป็นความตระหนักในการมีส่วนร่วมเคลื่อนไหวในรูปเครือข่าย (Networking) และภาคี (Coalition) และมีวิสัยทัศน์ว่า การต่อสู้เอาชนะวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่นั้นสู้โดยลำพังไม่ได้ และต่างคนต่างสู้ก็ไม่ได้ ทว่าต้องมีการรวมพลังกับองค์กรอื่นๆ ในการขับเคลื่อน แม้ว่าแต่ละองค์กรอาจมีความแตกต่างหลากหลายอยู่บ้าง แต่มีความเข้าใจร่วมกันและเห็นความสำคัญร่วมกันในการรวมตัวกันอย่างกว้างขวางและเข้มแข็งเพื่อการเอาชนะวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่ในอนาคต

สรุปได้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในยุคแรกเป็นการกำหนดอย่างถ่อมตนและเริ่มต้นจากการเรียนรู้สภาพปัญหาความต้องการของผู้หญิงที่เกิดขึ้นจริงในสังคม โดยมีอุดมการณ์และปณิธานความเชื่อที่แน่นอนและมุ่งมั่นในการสร้างความเท่าเทียมให้กับผู้หญิงในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ยุคที่สอง:

แหลมคมและชัดเจนยิ่งขึ้นในกระบวนการเคลื่อนไหว

ระหว่าง พ.ศ. 2529-2530 กลุ่มเพื่อนหญิง แม้จะยังไม่ได้เป็นมูลนิธิในช่วงนี้ (กลุ่มเพื่อนหญิงจดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อ 5 กันยายน พ.ศ. 2534) ทว่าได้มีการพัฒนาวัตถุประสงค์ที่เคยใช้มาในยุคแรก เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้ประสบความสำเร็จ

สำเร็จอย่างน่าพอใจและสภาพการณ์ทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก วัตถุประสงค์ใหม่จึงมีลักษณะเป็นการต่อยอดการพัฒนาออกไปจากสิ่งที่ได้เคยดำเนินการมาบ้างแล้ว และเป็นความพยายามตอบสนองกับสภาพปัญหาความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปให้ได้ดียิ่งขึ้น โดยวัตถุประสงค์ชุดใหม่มีดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาความเชื่อ ค่านิยม ความคิดในสังคมบนพื้นฐานที่เห็นความสำคัญของความเสมอภาคเท่าเทียมในสิทธิและโอกาสของชายหญิงในทุกด้าน (2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รับความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมชาย (3) เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางกฎหมายระหว่างหญิงชาย (4) เพื่อเผยแพร่แนวคิดด้านสิทธิและความเสมอภาคของหญิงต่อสังคม โดยกลุ่มจะไม่ใช่เครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (5) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างชายและหญิง อันจะนำมาซึ่งสังคมที่สงบร่มเย็นเป็นธรรม ปราศจากอคติ การเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และ (6) เพื่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน⁴

เราจะเห็นว่า วัตถุประสงค์ที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนใหม่นี้ สะท้อนให้เห็นความมั่นใจของกลุ่มเพื่อนหญิงในการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา และเป็นการก้าวข้ามจากขั้นตอนการเรียนรู้ในระยะแรกๆ มาเป็นการตั้งเข็มมุ่งที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อไปอีกอย่างไร วัตถุประสงค์ข้อ (1) เป็นการย้ำเน้นอุดมคติของการต่อสู้เอาชนะวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ โดยเชื่อในการเปลี่ยนแปลง ค่านิยม ความเชื่อ และความคิดของสาธารณชนในระยะยาว วัตถุประสงค์ข้อนี้ไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในยุคแรก สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาประมาณ 5 ปี ทำให้มูลนิธิเพื่อนหญิงเห็นสถานการณ์ปัญหาความไม่เสมอภาคทางเพศชัดเจนมากขึ้น และเห็นความจำเป็นในการรณรงค์ในวงกว้างที่มีเข็มมุ่งเพื่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมความเชื่อที่ไม่ถูกต้องและฝังรากเหง้าอย่างลึกซึ้งในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ข้อ (2) และข้อ (3) เห็นแนวทางการผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นของกลุ่มเพื่อนหญิง การแยกข้อ (3) ซึ่งระบุถึงการส่งเสริมความเสมอภาคในด้านกฎหมาย สะท้อนให้เห็นภารกิจที่มูลนิธิให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และเป็นรูปธรรมการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิงที่ชัดเจน โดยกลุ่มเพื่อนหญิงเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและการพิทักษ์สิทธิของผู้หญิงด้านกฎหมาย ที่มีผู้

⁴ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง, น. 4.

หญิงผู้เดือดร้อนในด้านนี้โดยตรงมาขอรับบริการเป็นจำนวนมาก เราจะเห็นความชัดเจนของเรื่องที่กลุ่มเพื่อนหญิงต้องดำเนินการอย่างจริงจังมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อ (4) มีลักษณะคล้ายคลึงกับวัตถุประสงค์ข้อแรก ทว่าเป็นการเน้นการรณรงค์เผยแพร่ต่อสาธารณะด้วยก้าวเดินที่ระมัดระวัง-ไม่ประสงค์ให้กลุ่มของตนต้องตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายใด ซึ่งข้อความในวัตถุประสงค์เช่นนี้ทำให้ต้องย้อนไปดูประวัติศาสตร์ทางการเมืองของสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งถือว่าประเทศไทยในขณะนั้น (2529-2530) สถานการณ์ทางการเมืองยังไม่เป็นการเมืองที่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ยังมีการเล่นการเมืองด้วยกลเม็ดในการโค่นล้มคู่แข่งทางการเมืองทุกวิถีทางตามแบบฉบับการเมืองยุคเก่า ประเด็นเรื่องผู้หญิงอาจจะกลายเป็นประเด็นที่นักการเมืองนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนได้ไม่มากนักน้อย วัตถุประสงค์ข้อนี้จึงมีลักษณะเป็นการประกาศเจตนารมณ์และประกาศจุดยืนที่ชัดเจนของกลุ่มเพื่อนหญิงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

วัตถุประสงค์ข้อ (5) เป็นการสะท้อนความเชื่อของบุคลากรและผู้บริหารของกลุ่มเพื่อนหญิง ในการเอาชนะวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ ทว่าไม่ได้รังเกียจความร่วมมือจากผู้ชายที่มีความเข้าใจในประเด็นการเรียกร้องของผู้หญิง และสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมทางเพศอย่างจริงจัง กลุ่มเพื่อนหญิงไม่ได้ละเลยกัลยาณมิตรในส่วนนี้ ทว่าส่งเสริมและยังพยายามสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ชายในบริบทสาธารณะ เพื่อให้ผู้ชายส่วนใหญ่เข้าใจปัญหามากขึ้น ทั้งนี้ ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันจะได้นำไปสู่สังคมที่สงบร่มเย็นและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ข้อ (6) เป็นการย้ำเน้นวัตถุประสงค์ข้อท้ายๆ ของยุคแรก แต่ได้กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ระบุถึงการประสานงานกับทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เนื่องจากหน่วยงานและองค์กรเหล่านี้เป็นสิ่งที่มียุ่จริงในบริบทและการเพิกเฉยไม่ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรดังกล่าวน่าจะเป็นผลเสียมากกว่าที่จะเป็นผลดีต่อกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอาชนะกับวิธีคิดชายเป็นใหญ่ ด้วยการประสานงานที่ดี การสร้างสำนึกที่ดีต่อการสร้างความเท่าเทียมทางเพศจักได้มีโอกาสเกิดขึ้นจริงในหมู่เครือข่ายและภาคีหุ้นส่วนทางสังคมทั้งหลาย

สรุปได้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในยุคที่สอง เป็นการพัฒนาต่อยอดจากยุคแรกที่มีความชัดเจนมากขึ้นในปัญหาความต้องการเฉพาะหน้าของผู้หญิง รวมทั้งมีประกาศจุดยืนที่เห็นความสำคัญของการรณรงค์เปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อและความคิดของสาธารณชนวงกว้าง ตลอดจนเปิดรับการมีส่วนร่วมของผู้ชายในกระบวนการเคลื่อนไหว โดยถือว่า ความเข้าใจอันดีและความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างชายและหญิงน่าจะเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเอาชนะวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่

วัตถุประสงค์ยุคที่สาม:

มูลนิธิที่เติบโตและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงในระหว่างปี พ.ศ. 2538-2543 เป็นช่วงที่มูลนิธิเพื่อนหญิงก้าวข้ามจากกลุ่มเพื่อนหญิงมาเป็นมูลนิธิอย่างเป็นทางการแล้วและอยู่บริบททางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองไทยที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น หลังจากการประกาศใช้กฎหมายการประกันสังคมในปี พ.ศ. 2533 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 เหตุการณ์เพลิงไหม้โรงงานผลิตตุ๊กตาเคเดอร์ ที่ทำให้แรงงานหญิงเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 การเรียกร้องสิทธิในการลาคลอด 90 วันของแรงงานหญิงที่ประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. 2536 วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมไทย หลายเหตุการณ์มูลนิธิเพื่อนหญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวผลักดัน เช่น กฎหมายประกันสังคม สิทธิลาคลอด 90 วันของแรงงานหญิง ฯลฯ และในทางกลับกัน เหตุการณ์เหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาวัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงอย่างสำคัญ วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ มีดังต่อไปนี้⁵ (1) เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิแรงงานสตรี (2) เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับการพึ่งตนเองของเครือข่ายสตรี ทั้งในชุมชนชนบทและชุมชนเมือง (3) เพื่อเสริมศักยภาพของกลไกรัฐและองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อผู้หญิง และ (4) เพื่อบูรณาการประเด็นของ ผู้หญิงเข้าไว้ในการพัฒนาแบบเป็นองค์รวม ด้วยการทำงานร่วมกับองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ

เราจะเห็นว่าการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิแรงงานสตรีในวัตถุประสงค์ข้อ (1) เป็นการต่อยอดวัตถุประสงค์จากยุคที่สองและเป็นไปตามบริบทสังคมไทยที่มีการประกาศใช้กฎหมายประกันสังคมและชัยชนะจากการผลักดันสิทธิการลาคลอด 90 วันของแรงงานหญิง อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นการเคลื่อนไหวของแรงงานหญิงที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมสิทธิในการทำงานและสวัสดิการเท่าที่ควร เราจะเห็นว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในสองยุคแรก การกำหนดวัตถุประสงค์

⁵ วิลาสินี พิพิธกุล, รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง, น. 7.

ในข้อนี้จึงเป็นการสร้างความชัดเจนยิ่งขึ้นในจังหวะก้าวต่อไปของมูลนิธิเพื่อนหญิง
วัตถุประสงค์ข้อ (2) เป็นการต่อยอดจากผลงานการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในข้อ (3) ของวัตถุประสงค์ยุคแรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อ (3) ของยุคแรกได้ประสบผลสำเร็จอย่างน่าพอใจ กล่าวคือ มีกลุ่มผู้หญิงเกิดขึ้นและได้ร้อยรัดเชื่อมโยงกันจนเป็นเครือข่าย ทั้งในชุมชนชนบทและในชุมชนเมือง ดังนั้นวัตถุประสงค์ในยุคที่สามนี้จึงได้ไปเสริมความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ยุคที่สี่:

ก้าวอย่างของความมุ่งมั่นบนฐานที่แกร่งยิ่งขึ้น

ระหว่างปี พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน เป็นการเติบโตที่ต่อเนื่องของมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งนับเป็นระยะของการดำเนินงานที่เป็นมูลนิธิมากกว่า 10 ปี และนับจากจุดกำเนิดตั้งแต่เป็นกลุ่มเพื่อนหญิงมาเป็นเวลายาวนานกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องที่น่าสนใจ ในช่วงนี้ มูลนิธิเพื่อนหญิงได้จัดให้มีการทบทวนกิจกรรมและยุทธศาสตร์เพื่อความก้าวหน้าและเข้มแข็งของมูลนิธิ เมื่อ 19-20 มกราคม พ.ศ. 2546 ณ บ้านสวนรัก จังหวัดสมุทรสงคราม โดยได้นำผลของการสัมมนาทบทวนไปเป็นกรอบในการวางแผนงานประจำปี พ.ศ. 2546-2547 นอกจากนี้ มูลนิธิเพื่อนหญิงยังได้นำข้อมูลผลจากการประเมินผลการปฏิบัติงานของมูลนิธิ ทั้งของ ดร. กาญจนา แก้วเทพ และ ดร. วิลาสินี พิพิธกุล มาเป็นพื้นฐานของการกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการต่อไป และได้ข้อสรุปยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานในช่วงเวลาต่อไปคือ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อนหญิง จะเน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงตระหนักในสิทธิที่ตนเองมีและลุกขึ้นมาพิทักษ์สิทธิของตนเอง เพื่อให้ผู้หญิง/กลุ่มผู้หญิงเหล่านี้ขับเคลื่อนกลไกของรัฐ และผลักดันการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างด้วยตนเอง อันเป็นการพัฒนาผู้หญิงแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์ในยุคที่สี่นี้ พิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในระเบียบการบริหารวิธีปฏิบัติงานบุคลากรของมูลนิธิเพื่อนหญิง ที่ประกาศใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อพัฒนาความเชื่อ ค่านิยม ความคิดในสังคม ให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าหญิง-ชายย่อมเสมอภาคกันในความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิและโอกาสในสังคมเท่าเทียมกัน

(2) เพื่อส่งเสริมให้หญิงได้รับความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

การเมืองและวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมผู้ชาย

(3) เพื่อให้เกิดกลไกการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและส่งเสริมความเสมอภาคทางกฎหมายระหว่างหญิง-ชาย

(4) เพื่อเผยแพร่และรณรงค์แนวคิดด้านสิทธิและความเสมอภาคของผู้หญิงต่อสังคม ทั้งนี้โดยมูลนิธิจะไม่เป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(5) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างหญิง-ชายอันจะนำมาซึ่งสังคมที่สันติและเป็นธรรม ปราศจากอคติทางเพศและการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

(6) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายและชุมชนมีส่วนร่วมและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาหญิง-ชายทุกระดับ

(7) เพื่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคระหว่างเพศ

วัตถุประสงค์ดังกล่าว เราจะเห็นความต่อเนื่องของพื้นฐานความคิดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มเพื่อนหญิงที่มีพัฒนาการมาโดยตลอด และสะท้อนความคมชัดมากขึ้น รวมทั้งการมองการเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องสิทธิสตรี ที่เปิดกว้างให้กับผู้ชายได้เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ปิดกัน รวมทั้งยังคงวางข้อระวังเกี่ยวกับการตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองต่อเนื่องจากยุคที่แล้ว มูลนิธิเพื่อนหญิงในยุคปัจจุบันยังคงเชื่อว่าการพัฒนาค่านิยมความเชื่อที่ถูกต้องยังคงเป็นสิ่งจำเป็น และได้นำมาบรรจุไว้เป็นวัตถุประสงค์ในข้อแรก ซึ่งเราจะเห็นความต่อเนื่องเช่นนี้มาตั้งแต่ยุคแรกๆ ซึ่งถือได้ว่าฐานคิดข้อนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของสิ่งที่ก่อตัวเป็นวัฒนธรรมองค์กรของมูลนิธิเพื่อนหญิงก็ว่าได้

วัตถุประสงค์ข้อสองนั้น เป็นความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ตั้งแต่แรกตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนหญิง คือ ต้องการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รับความเสมอภาคด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่สาม คล้ายคลึงกับวัตถุประสงค์ข้อที่สามของยุคที่แล้วมา ทว่ามีความชัดเจนกว่า กล่าวคือในขณะที่ยุคที่แล้วเป็นเพียงการระบุว่า “เพื่อเสริมศักยภาพของกลไกรัฐและองค์กรเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อผู้หญิง” ในยุคนี้ระบุชัดเจนกว่า เพราะต้องการ “ให้เกิดกลไกการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและส่งเสริมความเสมอภาคทางกฎหมายระหว่างหญิง-ชาย” ซึ่งมีเนื้อหาที่ชัดเจนกว่าในการดำเนินการเพื่อให้เกิดกลไกที่จะทำหน้าที่ในด้านการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและความเสมอภาคด้านกฎหมายโดยตรง

วัตถุประสงค์ข้อสี่ สืบเนื่องมาจากยุคที่สอง และยุคที่สามไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจน มาในยุคที่สี่ได้นำข้อความเดียวกันมากำกับอีก โดยเฉพาะข้อความที่เกี่ยวกับการดำรงแนวทางการดำเนินงานที่เป็นอิสระ-ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองของทุกฝ่าย วัตถุประสงค์ข้อห้า เป็นวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคแรกๆ และบรรจุเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนในยุคที่สอง ส่วนในยุคที่สามอาจจะไม่ได้เขียนชัดเจน ทว่าการปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในยุคที่สี่ก็เสมือนการยืนยันแนวคิดในการทำงานเพื่อผู้หญิงที่เปิดกว้างและมองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของทั้งสองเพศในการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องสิทธิของผู้หญิง

วัตถุประสงค์ข้อหก เรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายและชุมชนนั้น เป็นวัตถุประสงค์ที่ดำเนินการมาจากยุคที่สามเป็นการเฉพาะ เป็นการต่อยอดมาจากยุคแรกและยุคที่สองที่ได้ดำเนินการก่อตั้งกลุ่มต่างๆ ในหลายๆ พื้นที่ จนเมื่อเกิดการตื่นตัวขึ้นในระดับหนึ่งแล้วได้มีการขยายเป็นเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ และมีความพยายามที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่างๆ เกิดขึ้นตามมาเป็นลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อเจ็ด เช่นเดียวกัน เป็นการสืบเนื่องมาจากยุคก่อนและจากยุทธศาสตร์ในด้านความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาผู้หญิง การประสานงานกับหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนองค์กรประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยสรุป วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงพิจารณาในเชิงวิวัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับนั้น ทำให้เราเห็นฐานคิดสำคัญของการจัดตั้งองค์กร และการหล่อหลอมวัฒนธรรมขององค์กรว่ามีความเป็นมาอย่างไร เราจะเห็นความเหนียวแน่นมั่นคงของจุดยืนด้านการทำงานพัฒนาผู้หญิง การตระหนักในการให้โอกาส การสร้างความเสมอภาคด้านต่างๆ ให้เท่าเทียมกับชาย ขณะเดียวกันก็ยืนยันกระบวนการทศนิยมในการทำงานที่เปิดกว้าง และให้โอกาสทุกเพศในการเข้ามาร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมและทำงานด้านการพัฒนาผู้หญิง การเห็นความสำคัญของการสร้างระบบกลไกเครือข่ายที่เป็นฐานรากของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง การรณรงค์เผยแพร่เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมกลไกและการทำงานในระดับชุมชน การพิทักษ์สิทธิและการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

พันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิง

พันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ทว่าการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนเพิ่งปรากฏในระเบียบการบริหาร และวิธปฏิบัติงานบุคลากร พ.ศ. 2546 ซึ่งเอกสารนี้ใช้คำว่า ภารกิจ โดยวงเล็บ ภาษาอังกฤษว่า (Mission) ซึ่งถือได้ว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันคือพันธกิจนั่นเอง

พันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงสอดคล้องกับปรัชญา อุดมคติ เป้าหมาย ปณิธาน และวัตถุประสงค์ ดังนี้ พันธกิจข้อแรกคือการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในสังคมในเรื่องความรุนแรงที่กระทำต่อผู้หญิง ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปราศจากอคติทางเพศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพันธกิจที่ยิ่งใหญ่และต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของผู้คนในสังคมที่จะเล็กลงน้อย องค์การที่ทำงานด้านสตรีไม่ว่าองค์กรใดจำเป็นต้องมีความชัดเจนในพันธกิจข้อนี้ นับเป็นสิ่งที่ต้องกำหนดให้แน่ แม้จะยากเย็นในการผลักดัน แต่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงในการกำหนดให้เป็นพันธกิจได้ เพราะว่าเนื้อหาที่แท้จริงก็คือการตระหนักในภารกิจของการต่อสู้เอาชนะกับวิถีคิดชายเป็นใหญ่ หรือปิตาธิปไตย ซึ่งมีรากเหง้าลึกซึ้งแนบแน่นอยู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน ทั้งยังถูกส่งเสริมฟูมฟักด้วยระบบทุนนิยมเสรีที่เน้นบริโภคนิยมอย่างรุนแรงเป็นอย่างดี ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นสินค้า ถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกเลือกปฏิบัติในทุกๆ ด้าน พันธกิจในข้อแรกนั้นนอกจากจะมีความเป็นนามธรรมอย่างสูงแล้ว ยังมีนัยยะความหมายถึงการต่อสู้ในเชิงวิถีคิดที่ต้องขับเคลื่อนกับระบบทุนนิยมเสรีที่เน้นบริโภคนิยมรุนแรงและวิถีคิดชายเป็นใหญ่เป็นสำคัญ

พันธกิจในข้อสองคือการผลักดันกลไก รัฐ นโยบาย กฎหมาย ที่ยังเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง มีความสัมพันธ์กับพันธกิจในข้อแรกและสอดคล้องกับปรัชญา อุดมคติ ปณิธาน เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิง กล่าวคือ กลไก รัฐ นโยบาย และกฎหมาย เป็นแหล่งสำคัญของการผลิตซ้ำวิถีปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมกับผู้หญิง ผลิตซ้ำการเอารัดเอาเปรียบและการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง ตลอดจนผลิตซ้ำของการเจตนาละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้สิทธิและโอกาสแก่ผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย และในทางตรงกันข้าม หากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดกับกลไก รัฐ นโยบาย และกฎหมาย อย่างให้ความเป็นธรรม ให้สิทธิ โอกาส ความเสมอภาคเท่าเทียมและเป็นมิตรกับผู้หญิง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกับวิถีคิดชายเป็นใหญ่โดยตรง พันธกิจในข้อสองมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และสะท้อนความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพันธกิจในข้อแรก ทว่าในเชิงการดำเนินงานจริง อาจจะมีบางประเด็นที่ยากจะเคลื่อนไหวอย่างประสบความสำเร็จ เนื่องจากทัศนคติ

และวิถีคิดชายเป็นใหญ่แบบแน่นอยู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน อาทิ การเคลื่อนไหวให้มีการเปลี่ยนแปลงมาตรา 276 ในกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดในฐานข่มขืนกระทำชำเรา ที่นานาประเทศที่เจริญแล้ว ล้วนไม่มีถ้อยคำ “...ข่มขืนหญิงอื่นที่มีใช้ภรรยาตน” ในกฎหมายของประเทศเหล่านั้น แต่การคงข้อความนี้ไว้สะท้อนให้เห็นคติการมองว่า ผู้หญิงไทยเป็นสมบัติของสามี เมื่อแต่งงานไปแล้ว การข่มขืนหญิงซึ่งเป็นภรรยาตนเองจึงไม่มีความผิด ฯลฯ ประเด็นการเคลื่อนไหวนี้ยังคงต้องใช้เวลาและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ อีกมากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

พันธกิจในข้อสามคือการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับองค์กรเครือข่ายผู้หญิงและชุมชน ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงและชาย ด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม บนพื้นฐานความเสมอภาค และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกระดับรวมทั้งการพึ่งตนเองในอนาคต ในข้อนี้มูลนิธิเพื่อนหญิงตระหนักในพลังขององค์กรผู้หญิงในระดับฐานรากที่มีการดำเนินงานอยู่แล้วในชุมชนระดับหมู่บ้านและตำบลในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นรูปธรรมของกิจกรรมมากยิ่งขึ้น และเห็นถึงกลวิธีในการดำเนินงานที่ไม่ได้ดำเนินการโดยลำพังของบุคลากรของมูลนิธิเพื่อนหญิง ทว่าเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการสร้างความเป็นธรรมให้ผู้หญิงนั้น ได้บังเกิดขึ้นจริงในระดับชุมชน โดยผู้หญิงของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการผลักดันด้วยตนเองเป็นสำคัญ พันธกิจในข้อนี้ ทำให้มูลนิธิเพื่อนหญิงมิได้เดินทางโดยลำพัง ทว่ามีเครือข่ายกัลยาณมิตรหรือมีภาคีหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership) ที่จะช่วยผลักดันและสร้างทำสังคมใหม่ที่ให้ออกาสกับผู้หญิงมากกว่าเดิม หรือช่วยเป็นส่วนหนึ่งของการผลักดันสังคมที่ลดอำนาจของวิถีคิดชายเป็นใหญ่-ให้ได้อย่างเป็นจริง

พันธกิจในข้อสี่คือการสร้างค่านิยม ทศนคติ ความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชาย ที่ถูกต้อง และผลักดันให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น พันธกิจข้อนี้เป็นการตอบโคงัยคำถามต้นตอของปัญหาสิทธิสตรีโดยตรง และเป็นภารกิจที่ยากยิ่งเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่ามูลนิธิเพื่อนหญิงมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อพื้นฐานของปัญหาที่สตรีต้องประสบในสังคมปัจจุบัน ทว่าวิธีการที่จะบรรลุผลสำเร็จของการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างเป็นวิธีการที่จะต้องใช้เวลาและความมุ่งมั่นพยายามอย่างมหาศาล การสร้างค่านิยม ทศนคติ และความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชายที่ถูกต้องจะเป็นการป้องกันปัญหาทั้งมวลที่เกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศ ทว่าลำพังมูลนิธิเพื่อนหญิงไม่อาจจะขับเคลื่อนภารกิจตรงนี้ได้ จำเป็นต้องมีขบวนการของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีค่านิยมและทศนคติที่สอดคล้องตรงกันเป็นแนวร่วมที่สำคัญ กระนั้นก็ตาม มูลนิธิเพื่อนหญิงจึงยิ่งตระหนักในการ

ทำงานกับวิธิตัด คำนิยมและทัศนคติดังกล่าว

โดยสรุป เราจะเห็นว่า ปรัชญา อุดมคติ ปณิธาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงมีความสอดคล้องกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ปัญหา ตลอดจนกระบวนการทบทวนทบทวนพื้นฐานของปัญหาและสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจ ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นพื้นฐานความเข้าใจตรงนี้ และแน่นอนว่า สิ่งที่มีมูลนิธิเพื่อนหญิงกำลังดำเนินการเป็นสิ่งที่ยากจะกระทำสำเร็จภายในระยะเวลาอันสั้น ทว่า เป็นภารกิจการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องใช้เวลาสำหรับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกซึ้งและเชิงโครงสร้างเป็นอันมาก

แผนงานและโครงการที่ดำเนินงานในปัจจุบัน

1. ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จ. ลำพูน

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนเป็นหนึ่งในเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อนหญิงด้านแรงงาน ตั้งอยู่ที่ จ. ลำพูน เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาชิก และเพื่อการรวมกลุ่มกันในระยยะ

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 ด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนจาก สสส. หรือสมาคมส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กิจกรรมในระยะแรกของชมรม ได้แก่ การอบรมความรู้ด้านกฎหมาย และการเรียนภาษาอังกฤษ ต่อมาจึงมีการเรียนคอมพิวเตอร์ และการออกค่าย

ใน พ.ศ. 2545 เมื่อ สสส. ยุติการช่วยเหลือเนื่องจากเปลี่ยนแปลงนโยบายการทำงาน ทางชมรมจึงได้ขอการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อนหญิงซึ่งทางมูลนิธิเพื่อนหญิงก็มีความต้องการที่จะขยายเครือข่ายทางด้านแรงงานเช่นกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ทางชมรมมีกิจกรรมหลายด้าน อาทิ ค่ายแรงงาน สัมพันธ์ การเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ การเรียนภาษาอังกฤษ การเรียนภาษาญี่ปุ่น กิจกรรมด้านดนตรี มีการจัดงานวันสุขภาพ เป็นต้น

กิจกรรมที่สำคัญของชมรมอีกกิจกรรมหนึ่งคือ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังการตั้งชมรมได้ 1 เดือน ความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ นั้นมาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มเรื่องภาวะหนี้สินของคนงาน รวมทั้งความต้องการสร้างนิสัยในการออมของคนงาน ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์มีเงินฝากทั้งสิ้น 507,000 บาท นอกจากนี้กลุ่มออมทรัพย์ยังเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ 3 ภาคอีกด้วย

การรับสมาชิกของชมรมเน้นที่คนงานเป็นหลัก สำหรับคนในชุมชนนั้น ทางชมรมจะให้โอกาสคนในชุมชนที่ใกล้ชิดกับชมรมเข้าเป็นสมาชิกด้วย

2. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จ.ชุมพร

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี โรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จ.ชุมพรนี้ จัดตั้งขึ้นตามนโยบายและแผนจัดความรุนแรงต่อเด็กและสตรีของรัฐบาล ทั้งนี้ โดยให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรี ในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง และมีคณะทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพบริการช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งเห็นชอบให้เดือนพฤศจิกายนของทุกปีเป็นเดือนรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี

จากนโยบายดังกล่าว โรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์จึงได้จัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลได้มีความรู้ ความเข้าใจ และตื่นตัวต่อปัญหาความรุนแรงที่มีต่อเด็กและสตรี และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการให้บริการทั้งเชิงรับและเชิงรุก

เมื่อเริ่มเปิดดำเนินการจัดตั้งศูนย์ OSCC ทางศูนย์ได้ประสานมายังมูลนิธิเพื่อนหญิงเพื่อขอแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณ เนื่องจากที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่เพียงพอ

ภายหลังจากการจัดประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อนหญิงแล้ว จึงได้มีการฝึกอบรมบุคลากรโรงพยาบาลให้มีความเข้าใจในประเด็น Gender และเทคนิคการให้คำปรึกษาแบบสร้างเสริมพลังศักยภาพในตัวตนของผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรง

ปัจจุบันมีการสร้างเครือข่ายเพื่อยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ซึ่งมีเครือข่ายผู้นำชุมชนครบทั้งหมด 8 อำเภอประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ และอำเภอละแม โดยมีสมาชิกเครือข่ายรวม 700 คน

นอกจากนี้ยังมีโครงการพิเศษคือ โครงการลดเหล้า : ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ซึ่งเป็นการขยายความร่วมมือไปยังชุมชน

การประเมินปัจจัยนำเข้า

1. ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จ. ลำพูน

1.1 การประเมินความสามารถของกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ของมูลนิธิเพื่อนหญิง

ทางมูลนิธิเพื่อนหญิงได้ให้การสนับสนุนชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนในด้านต่าง ๆ คือ การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านความรู้และข่าวสาร และบุคลากร ในด้านงบประมาณนั้นมูลนิธิได้สนับสนุนด้านค่าเช่าสำนักงาน และงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านบุคลากรนั้นมูลนิธิสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ 1 คน และอาสาสมัคร 1 คน ประจำอยู่ในพื้นที่

1.2 การนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ไปเป็นปัจจัยนำเข้าของมูลนิธิ

การสนับสนุนในลักษณะนี้มีส่วนช่วยให้คนงานสามารถดำเนินกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากร 2 คน ของมูลนิธิ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย เรื่องสิทธิต่างๆ เป็นอย่างดี รวมทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานกับองค์กรอื่นมาก่อน บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธินั้นเคยทำงานให้ สสส. มาก่อน ต่อมาหลังจาก สสส. ยุบเลิกงานในพื้นที่ เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจึงได้สมัครเข้าทำงานให้กับมูลนิธิ ส่วนอาสาสมัครนั้นเคยเป็นประธานชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนมาก่อน แต่ต่อมาถูกบริษัทเลิกจ้างจึงได้มาเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิ

ทั้งหมดนี้เป็นกลยุทธ์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงที่ช่วยสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 ปัญหาอุปสรรคของทรัพยากร หรือปัจจัยนำเข้า

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ การที่อาสาสมัครเป็นอดีตประธานชมรม และถูกเลิกจ้างจากโรงงาน ส่งผลให้สมาชิกออมทรัพย์ซึ่งทำงานแห่งเดียวกันได้ลาออกจากกลุ่มเกือบหมดโดยเหลือเพียงสมาชิกคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากคนงานถูกข่มขู่จากโรงงาน

1.4 การจัดการปัญหาอุปสรรคของมูลนิธิ

ทางชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนได้แก้ปัญหาด้วยการประชาสัมพันธ์เพื่อทำความเข้าใจ

เข้าใจกับคนงานถึงสิทธิต่าง ๆ ของคนงาน

1.5 ประเด็นเรื่องทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

ทางมูลนิธิมีความพร้อมในการให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องทรัพยากรบุคคล และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งแผนงานเร่งด่วนของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การจัดการภายในองค์กร การสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่น เช่น การสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันสุขภาพและความปลอดภัย

1.6 แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ ความเป็นไปได้

การสนับสนุนของมูลนิธิเพื่อนหญิงด้านงบประมาณ ด้านความรู้และข่าวสาร รวมทั้งด้านบุคลากรนั้นมีความเป็นไปได้

1.7 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ทางชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิเพื่อนหญิง เช่น ค่ายแรงงานสัมพันธ์ การเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ การเรียนภาษาอังกฤษ การเรียนภาษาญี่ปุ่น กิจกรรมด้านดนตรี หรือการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ

2. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จ.ชุมพร

2.1 การประเมินความสามารถของกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของมูลนิธิเพื่อนหญิง

มูลนิธิเพื่อนหญิงมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในการจัดตั้งศูนย์ OSCC รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านข้อมูลวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์

ในด้านงบประมาณนั้น ทางมูลนิธิได้จัดสรรงบประมาณในการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อทำงานที่ศูนย์เป็นระยะเวลา 6 เดือน ในช่วงแรก จากนั้นเมื่อผู้บริหารโรงพยาบาลเห็นความสำคัญในการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำ ทางโรงพยาบาลจึงจัดสรรงบประมาณจ้างเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวต่อไป นอกจากนี้ทางมูลนิธิยังได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่งให้แก่กองทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กและสตรี ซึ่งเป็นกองทุนที่ตั้งไว้เพื่อช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กในภาวะวิกฤต เป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระหว่างที่กำลังประสบปัญหา

2.2 การนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ไปเป็นปัจจัยนำเข้าของมูลนิธิ

การสนับสนุนดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ศูนย์ OSCC สามารถดำเนินกิจกรรมของศูนย์จนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลนิธิได้ให้แนวทางในการทำงานในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ประสบปัญหา การจัดฝึกอบรมบุคลากร การจัดโครงการดูงาน การจัดเวทีให้ศูนย์ OSCC ร่วมกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงซึ่งเป็นแนวทางในการจัดรณรงค์ยุติความรุนแรงของศูนย์ OSCC ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้มูลนิธิยังเป็นตัวกลางประสานงานกับแหล่งเงินทุนจากส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์

2.3 ปัญหาอุปสรรคของทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ การที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ เนื่องจากมีผู้ประสบปัญหาเป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง

2.4 การจัดอุปสรรคของมูลนิธิ

มูลนิธิได้กระตุ้นให้เครือข่ายสร้างแกนนำให้มากขึ้น และขยายความร่วมมือออกไปอย่างกว้างขวาง

2.5 ประเด็นเรื่องทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

ทางมูลนิธิมีความพร้อมในการให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งแผนงานเร่งด่วนของศูนย์ OSCC คือต้องการนักจิตวิทยา ซึ่งปัจจุบันต้องส่งต่อผู้ประสบปัญหาไปยังโรงพยาบาลต่าง ๆ เช่น ศรีธัญญา สมเด็จพระยา ฯลฯ โดยพบว่าขั้นตอนของโรงพยาบาลมีปัญหาอยู่มาก

2.6 แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ ความเป็นไปได้

การสนับสนุนของมูลนิธิเพื่อนหญิงด้านงบประมาณ ด้านข้อมูลวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์นั้นมีความเป็นไปได้

2.7 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ศูนย์ OSCC สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิเพื่อนหญิง เช่น การให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดกรรม กิจกรรมพัฒนาบุคลากร กิจกรรมประชาสัมพันธ์ อาทิ การรณรงค์เพื่อสุขภาพผู้หญิง การรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก การให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์ 24 ชั่วโมง

การสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเด็กและสตรี การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กและสตรี โครงการลดเหล้า : ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก

การประเมินกระบวนการ

1. ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จ. ลำพูน

1.1 ประเมินการบริหารจัดการ

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนมีการบริหารจัดการ 12 คน แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นฝ่ายงานพิเศษที่แยกกรรมการบริหารออกไปต่างหาก กลุ่มออมทรัพย์ตั้งขึ้นโดยคนงานเอง ทั้งนี้โดยการศึกษาจากประสบการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ในระยะแรกมีสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งประมาณ 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 64 คน แยกเป็นชาย 26 คน และหญิง 38 คน จำนวนเงินออมทั้งสิ้น 504,750 บาท กลุ่มออมทรัพย์ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญของชมรม เป็นตัวอย่างกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คนงาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของคนงาน

1.2 การดำเนินงาน

การดำเนินงานที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง นั่นคือ กลุ่มสามารถช่วยสมาชิกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ทั้งระดับบุคคลและระดับครอบครัว สามารถกระชับความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิก และมีการแก้ไขปรับปรุงระบบบัญชีให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

จากจำนวนเงินออมทั้งสิ้น 504,750 บาท คิดเป็นกำไรจากการให้สมาชิกกู้และดอกเบี้ยจากธนาคาร จำนวน 82,198.21 บาท แยกเป็นดอกเบี้ยปล่อยกู้ 82,001 บาทและดอกเบี้ยธนาคาร 117.21 บาท เงินกำไรนี้ส่วนหนึ่งเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งเป็นเงินปันผลเข้ากองทุนต่าง ๆ ของกลุ่ม

การขยายสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีการดำเนินงานด้วยการพูดคุยกับเพื่อนคนงาน โดยการดำเนินงานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2546) มีสมาชิกลาออก 19 คนและสมาชิกใหม่มีจำนวน 14 คน

1.3 การสนับสนุน

มูลนิธิเพื่อนหญิงได้ให้การสนับสนุนเรื่องสถานที่ และกิจกรรมการรวม

กลุ่มต่างๆ เช่น เรือค่าเช่าสำนักงาน งบประมาณการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

1.4 การส่งเสริมให้นำนโยบายไปปฏิบัติ

กลุ่มออมทรัพย์ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับกลุ่มออมทรัพย์ 3 ภาค โดยที่ผ่านมามีโอกาสไปดูงานของกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ เช่น การดูงานที่คลองเปี้ยะ จ. สงขลา อ้อมน้อย อ้อมใหญ่ เป็นต้น

1.5 การขจัดอุปสรรค

กลุ่มออมทรัพย์ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนมีปัญหาทั้งในระดับกรรมการและในระดับสมาชิก ซึ่งในระดับกรรมการนั้นปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่การขาดประชุม เนื่องจากกรรมการส่วนใหญ่ทำงานเป็นกะ ดังนั้นทำให้ไม่สามารถมาประชุมให้พร้อมเพรียงกัน อีกปัญหาหนึ่งคือ กรรมการบางส่วนขาดความกระตือรือร้นในงานที่รับผิดชอบ เช่น การทำบัญชี

การแก้ปัญหาในส่วนของกรรมการนั้นดำเนินการด้วยการประชุมเพื่อกระตุ้นให้กรรมการมีความกระตือรือร้นในงานที่รับผิดชอบ

ปัญหาในระดับสมาชิก อาทิ การขาดส่งเงินออมและเงินกู้ ความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม สมาชิกขาดความเชื่อมั่นในกลุ่ม สำหรับการแก้ปัญหา นั้น ทางชมรมได้พยายามสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มระหว่างสมาชิก การชักชวนให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น การติดตามพูดคุยกับสมาชิกที่มีปัญหาเพื่อทำความเข้าใจ

1.6 การบรรลุผลต่อบุคคลเป้าหมาย

การดำเนินงานของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายงานพิเศษหรือฝ่ายออมทรัพย์สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ในระดับหนึ่ง นั่นคือ การให้ความช่วยเหลือคนงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนงาน และการพัฒนาศักยภาพของคนงานในด้านต่างๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ความสามารถทางด้านดนตรี การดูแลสุขภาพ เป็นต้น และแม้ว่าชมรมจะยังมีสมาชิกไม่มากนัก แต่ในอนาคตภายหลังจากการรณรงค์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของชมรมทำให้คาดหมายได้ว่าชมรมจะมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องผู้หญิงยังไม่ได้รับการรณรงค์อย่างจริงจัง แม้ว่าในพื้นที่จะมีปัญหาคนงานถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหาครอบครัวหรือการตีเมียที่มากขึ้นในหมู่คนงานหญิง

2. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จ.ชุมพร

2.1 ประเมินการบริหารจัดการ

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีหรือ OSCC ประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์เป็นประธานศูนย์ หัวหน้ากลุ่มงานอุบัติเหตุและนิติเวชของโรงพยาบาลเป็นรองประธานศูนย์ ฝ่ายงานอุบัติเหตุ กลุ่มงานการพยาบาลหอผู้ป่วยที่เกี่ยวข้อง กุมารแพทย์ สูติแพทย์ ฝ่ายสุขศึกษา และฝ่ายงานสังคมสงเคราะห์ ดังแผนภาพ

2.2 การดำเนินงาน

การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือแก่สตรีและเด็กแบบ One Stop Crisis Centre มีรายละเอียดคือ

- (1) บริการทางการแพทย์ บำบัดรักษาอาการบาดเจ็บทางร่างกาย
- (2) บริการทางสังคมสงเคราะห์ บำบัดและฟื้นฟูสภาพจิตใจ อนุเคราะห์ค่ารักษาพยาบาล ช่วยเหลือด้านการเงินในภาวะวิกฤต
- (3) บริการช่วยเหลือด้านการดำเนินคดี
- (4) ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในวิกฤต

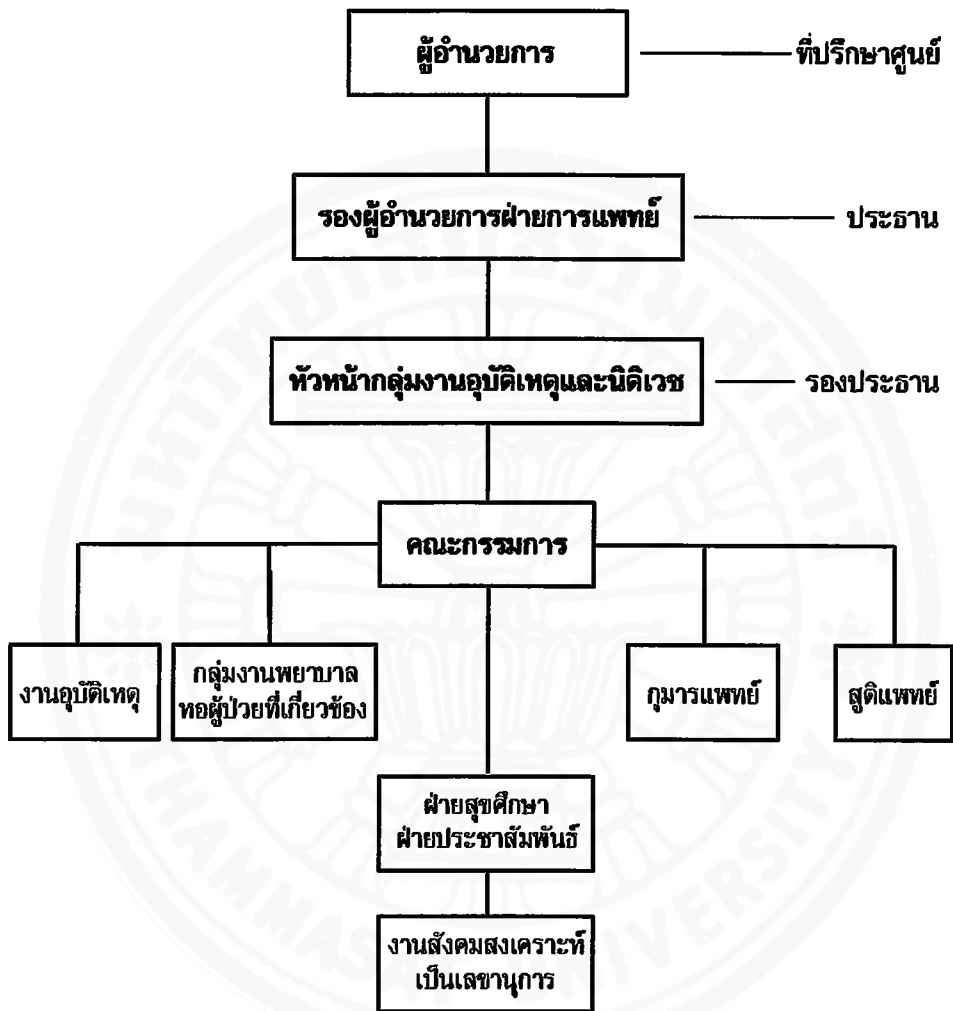
จากการดำเนินงานที่ผ่านมาปรากฏว่า ทางศูนย์ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ประสบปัญหาเพิ่มขึ้นทุกปี เช่น พ.ศ. 2543-2546 จากจำนวน 36 ราย เพิ่มขึ้นเป็น 144 ราย และจากเดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2547 มีจำนวน 78 ราย

2.3 การสนับสนุน

มูลนิธิเพื่อนหญิงได้ให้การสนับสนุนด้วยการเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านข้อมูลวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2.4 การส่งเสริมให้นำนโยบายไปปฏิบัติ

ปรากฏว่าการให้บริการเชิงรับของศูนย์ OSCC นั้นไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด รวมทั้งไม่สามารถป้องกันปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทางศูนย์จึงได้ปรึกษาหารือกับทางมูลนิธิและได้ข้อสรุปว่า การแก้ปัญหาจำเป็นต้องขยายไปยังชุมชน โดยการขยายไปยังผู้นำชุมชน ได้แก่ องค์การบริหาร

โครงสร้างศูนย์ OSCC

ส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข

2.5 การจัดอุปสรรค

ภาครัฐมีบุคลากรจำกัดย่อมไม่สามารถดูแลเด็กและผู้หญิงที่ประสบปัญหาได้ทันต่อสถานการณ์ ดังนั้นมูลนิธิจึงได้กระตุ้นให้เครือข่ายสร้างแกนนำให้มากขึ้น รวมทั้งขยายความร่วมมือออกไปให้กว้างขวาง

2.6 การบรรลุผลต่อบุคคลเป้าหมาย

การดำเนินงานของศูนย์ OSCC นั้น ด้านหนึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าต่อเด็กและสตรีที่ประสบปัญหา อีกด้านหนึ่งเป็นการยกระดับความตระหนักในปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในกลุ่มเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาเพื่อให้สตรีเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไป

การประเมินผลผลิตและผลกระทบ

1. ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จ. ลำพูน

1.1 ผลผลิตที่ได้จากองค์กรหรือมูลนิธิเพื่อนหญิง

การขยายงานเครือข่ายของมูลนิธิออกไปยังภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านแรงงาน

1.2 การเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินงาน

การดำเนินงานของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนเป็นการเสริมความเข้มแข็งให้กับมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคลากร ทักษะ และแนวคิดเรื่องสตรี ในประเด็นสุดท้ายนี้กรณีศึกษามีผลโดยอ้อมต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับมูลนิธิ อย่างไรก็ตาม มูลนิธิสามารถเก็บรวบรวมทบทวนและประสบการณ์ของกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ต่อไป นอกจากนี้เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของมูลนิธิยังสามารถพัฒนาความคิดจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากการทำงานในพื้นที่

1.3 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลเป้าหมายและสาธารณชน

จากการดำเนินงานของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนนั้นปรากฏว่า ผลการดำเนิน

งานช่วยให้คนงานเข้าใจในสิทธิของตนมากขึ้น คนงานได้พัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต คนงานมองเห็นพลังในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา

การดำเนินงานของชมรมได้เสริมสร้างแนวคิด องค์กรความรู้ วิธีการทำงาน ด้านผู้หญิงให้บุคลากรของภาครัฐเพื่อสามารถรองรับการช่วยเหลือผู้หญิง ส่วนการรณรงค์เรื่องสุขภาพของชมรมได้ช่วยให้คนในชุมชนเข้าใจประเด็นปัญหามากขึ้น

1.4 การเพิ่มพูนทักษะในการดำเนินชีวิต และความตระหนักในสิทธิของคนในกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนได้ช่วยให้คนงานมีทักษะในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองดีขึ้นโดยเฉพาะเรื่องการเงิน นอกจากนี้คนงานยังมีทักษะและความรู้ภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนยังได้กระตุ้นให้คนงานตระหนักในเรื่องการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการในเรื่องสภาพแรงงาน

1.5 การเติบโตของบุคลากรพนักงานของมูลนิธิ

บทเรียนจากการดำเนินงานของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนช่วยให้บุคลากรของมูลนิธิพัฒนาความคิดในการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถรณรงค์แบบองค์รวมการเชื่อมโยงปัญหาของตนเองเข้ากับประเด็นอื่นๆ

ชมรมสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับชาติ

1.6 ผลกระทบของโครงการต่างๆ ของมูลนิธิที่มีต่อบุคคลเป้าหมาย สาธารณชน สังคม และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อทูลเกล้าขอความเป็นธรรมให้กับผู้หญิงและความเข้าใจที่ดีต่อผู้หญิงของสังคมโดยรวม

การดำเนินงานของชมรมต้องอาศัยเครือข่ายและแนวร่วมในระดับชาติ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น การจัดตั้งสถาบันสุขภาพความปลอดภัย

2. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จ.ชุมพร

2.1 ผลผลิตที่ได้จากองค์กรหรือมูลนิธิเพื่อนหญิง

การขยายเครือข่ายต่อต้านความรุนแรงต่อเด็กและสตรีออกไปยังภาครัฐและชุมชน

2.2 การเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินงาน

จากการที่มูลนิธิเพื่อนหญิงได้ให้การสนับสนุนและเผยแพร่แนวคิดประเด็น Gender สู่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ตลอดจนได้นำเทคนิคการทำงานของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรีของมูลนิธิไปปรับใช้ในการให้บริการผู้ป่วย/ผู้ประสบปัญหา ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสามารถให้บริการอย่างเป็นกันเอง และสามารถสร้างพลังอำนาจในตนเองให้กับผู้หญิงกลุ่มนี้ ส่วนหนึ่งมาจากกลไกภาครัฐที่มีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ทรัพยากรต่าง ๆ นอกจากนี้ประชาชนยังให้ความเชื่อถือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งผลให้หลายกรณีช่วยให้สามีเกิดความเกรงใจ

อีกทั้งโรงพยาบาลมีกลไกระดับพื้นที่ชุมชนคือ โรงพยาบาลชุมชน (อำเภอ, ออสม.) อสม. ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผลดีในด้านการทำงานเชิงป้องกัน และการประสานงานช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาได้อย่างทันท่วงที

การที่ อสม. ส่วนใหญ่ได้ทำงานประเด็นสุขภาพซึ่งส่งผลให้เกิดภาพบวกทำให้ผู้ชายหลายคนเข้าร่วมงาน และเป็นแกนนำในการร่วมรณรงค์ รวมทั้งเป็นตัวอย่างในการลด เลิกเหล้า อันเป็นปัจจัยร่วมของความรุนแรงต่อสตรี

2.3 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลเป้าหมายและสาธารณชน

จากการดำเนินงานของศูนย์ OSCC ปรากฏว่าผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้ประสบปัญหาสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ ความเข้มแข็ง อีกทั้งบางส่วนสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นแกนนำในการช่วยเหลือผู้หญิงคนอื่น ๆ

ในกรณีของสาธารณชนนั้น ภายหลังจากการรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงต่อสตรีและเด็กในหลาย ๆ วาระและโอกาส ได้ช่วยให้คนส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและเด็กเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง และต้องให้ความช่วยเหลือ

2.4 การเพิ่มพูนทักษะในการดำเนินชีวิตและความตระหนักในสิทธิของตนในกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

ศูนย์ OSCC ได้ช่วยให้ผู้ประสบปัญหาและครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น ผู้ประสบปัญหาสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีวิจารณญาณในการตัดสินใจคดีขึ้นโดยเฉพาะกรณีของสามีภรรยา

2.5 การเติบโตของบุคลากรพนักงานของมูลนิธิ

บทเรียนจากการดำเนินงานของศูนย์ OSCC ช่วยให้บุคลากรของมูลนิธิ และองค์กรทั้งองค์กรสามารถพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและเด็กอย่างลึกซึ้งมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายในหลายระดับ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับองค์กรพัฒนาเอกชน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับภาคประชาชน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับภาครัฐ

2.6 ผลกระทบของโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิที่มีต่อบุคคลเป้าหมาย สาธารณชน สังคม และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อทูลุ่่นสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้หญิงและความเข้าใจที่ดีต่อผู้หญิงของสังคมโดยรวม

การดำเนินงานของศูนย์ OSCC ต้องอาศัยเครือข่ายและแนวร่วมในระดับชาติ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม
สรุปการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง

มูลนิธิเพื่อนหญิงก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2523 โดยในขณะนั้นยังไม่มีฐานะเป็นมูลนิธิ ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิในปี พ.ศ. 2534 วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อนหญิงมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ปัญหาความต้องการของผู้หญิงและสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังจะพบว่า วัตถุประสงค์ในระยะแรกของมูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นวัตถุประสงค์ที่เริ่มต้นจากการศึกษาเรียนรู้และจากสภาพความเป็นจริงของปัญหาความต้องการของผู้หญิงไทย ไม่ได้เริ่มต้นจากทฤษฎีหรืออุดมการณ์ที่เพ้อฝันและยากที่จะเป็นจริง ขณะเดียวกัน มูลนิธิเพื่อนหญิงหรือกลุ่มเพื่อนหญิงในระยะแรกก็มีความเชื่อมั่นในความสามารถและความสำคัญของผู้หญิงที่จะมีบทบาทในการพัฒนาสังคม

วัตถุประสงค์ในยุคที่สองนั้นเป็นการพัฒนามาจากวัตถุประสงค์ในยุคแรก เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ และสภาพการณ์ทางสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก วัตถุประสงค์ใหม่จึงมีลักษณะต่อยอดการพัฒนาออกไปจากสิ่งที่ได้เคยดำเนินการมาบ้างแล้ว และเป็นความพยายามตอบสนองกับสภาพปัญหาความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปให้ได้ดียิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนใหม่นี้ สะท้อนให้เห็นความมั่นใจของกลุ่มเพื่อน

หญิงในการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา และเป็นการก้าวข้ามขั้นตอนการเรียนรู้ใน
ระยะแรกๆ มาเป็นการตั้งเข็มมุ่งที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อไป
อย่างไร

วัตถุประสงค์ยุคที่สาม เป็นช่วงที่มูลนิธิเพื่อนหญิงก้าวข้ามจากกลุ่มเพื่อน
หญิงมาเป็นมูลนิธิอย่างเป็นทางการแล้ว และอยู่ในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และ
การเมืองไทยที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น หลังจากประกาศใช้กฎหมายการประกัน
สังคมในปี พ.ศ. 2533 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 เหตุการณ์เพลิงไหม้
โรงงานตุ๊กตาเคเดอร์ พ.ศ. 2536 เหตุการณ์เรียกร้องสิทธิในการลาคลอด 90 วัน
ของแรงงานหญิงที่ประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. 2536 วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ
ครั้งใหญ่ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมไทย หลายเหตุการณ์
มูลนิธิเพื่อนหญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวผลักดัน เช่น กฎหมาย
ประกันสังคม สิทธิลาคลอด 90 วันของแรงงานหญิง ฯลฯ

วัตถุประสงค์ยุคที่สี่ อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน เป็นการเติบโตที่ต่อ
เนื่องของมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งเป็นการดำเนินงานในรูปของมูลนิธิมากกว่า 10 ปี และ
นับจากจุดกำเนิดตั้งแต่เป็นกลุ่มเพื่อนหญิงมาเป็นเวลายาวนานกว่า 20 ปี ในช่วงนี้
มูลนิธิเพื่อนหญิงได้จัดให้มีการทบทวนกิจกรรมและยุทธศาสตร์เพื่อความก้าวหน้า
และเข้มแข็งของมูลนิธิ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อนหญิง จะเน้นการส่งเสริมความ
เข้มแข็งให้ผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงตระหนักในสิทธิที่ตนเองมีและลุกขึ้นมาพิทักษ์สิทธิ
ของตนเอง เพื่อให้ผู้หญิง/กลุ่มผู้หญิงเหล่านี้ขับเคลื่อนกลไกของรัฐ และผลักดัน
การแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างด้วยตนเอง อันเป็นการพัฒนาผู้หญิงแบบยั่งยืน

โดยสรุปวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ พิจารณาในเชิงวิวัฒนาการที่มีการเปลี่ยน
แปลงมาเป็นลำดับนั้น ทำให้เราเห็นฐานคิดสำคัญของการจัดตั้งองค์กรและการ
หล่อหลอมวัฒนธรรมขององค์กรว่ามีความเป็นมาอย่างไร เราจะเห็นความเหนียว
แน่นมั่นคงของจุดยืนการทำงานพัฒนาสตรี การตระหนักในการให้โอกาส การสร้าง
ความเสมอภาคด้านต่างๆ ให้เท่าเทียมกับชาย ขณะเดียวกันก็ยืนยันกระบวนการทัศน์
ในการทำงานที่เปิดกว้าง และให้โอกาสทุกเพศในการเข้ามาร่วมเคลื่อนไหวทางสังคม
และการทำงานด้านการพัฒนาสตรี การเห็นความสำคัญของการสร้างระบบกลไก
เครือข่ายที่เป็นรากฐานของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงการรณรงค์เผยแพร่เพื่อนำ
ไปสู่การสร้างเสริมกลไกและการทำงานในระดับชุมชน การพิทักษ์สิทธิและการ
ส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

ในด้านพันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ทว่าการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนเพิ่งปรากฏในระเบียบการบริหารและวิธีปฏิบัติงานของบุคลากร พ.ศ. 2546

พันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงสอดคล้องกับปรัชญา อุดมคติ เป้าหมาย ปณิธาน และวัตถุประสงค์ นั่นคือการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในสังคมเรื่องของความรุนแรงต่อสตรี ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยปราศจากอคติทางเพศ การผลักดันกลไกรัฐ นโยบาย กฎหมายที่ยังเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง การเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับองค์กรเครือข่ายผู้หญิงและชุมชนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตหญิงและชายในด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม บนพื้นฐานความเสมอภาค และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกระดับ รวมทั้งการพึ่งตนเองในอนาคต และสุดท้ายคือ การสร้างค่านิยม ทัศนคติ ความสัมพันธ์หญิงชายที่ถูกต้อง

โดยสรุป เราจะเห็นว่า ปรัชญา อุดมคติ ปณิธาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจของมูลนิธิเพื่อนหญิงมีความสอดคล้องกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ปัญหา ตลอดจนกระบวนการทบทวนทบทวนของปัญหาและสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจล้วนแต่สะท้อนให้เห็นพื้นฐานความเข้าใจตรงนี้ และแน่นอนว่าสิ่งที่มูลนิธิเพื่อนหญิงกำลังดำเนินการเป็นสิ่งที่อยากจะกระทำให้สำเร็จในระยะเวลาอันสั้น ทว่าเป็นภารกิจการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องใช้เวลาสำหรับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกและเชิงโครงสร้างเป็นอันมาก

แผนงานและโครงการที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันนั้น นอกจากภารกิจด้านต่าง ๆ ของมูลนิธิเพื่อนหญิงแล้ว มูลนิธิยังขยายเครือข่ายการทำงานออกไปในต่างจังหวัด โดยเฉพาะในชุมชน ในที่นี้จะกล่าวถึงโครงการที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดชุมพร

ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อน จังหวัดลำพูน เป็นหนึ่งในเครือข่ายด้านแรงงานของมูลนิธิ ในขณะที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร เป็นเครือข่ายด้านยุติความรุนแรงต่อสตรีและเด็กของมูลนิธิ

การกำเนิดของสององค์กรนี้มีความแตกต่างกันคือ องค์กรแรกเกิดจากการกระตุ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน ในขณะที่องค์กรหลังเกิดจากการผลักดันของภาครัฐ จุดเด่นของทั้งสององค์กรคือการเข้ามาแก้ปัญหาของสมาชิกและสตรีที่เกิดปัญหาความรุนแรง เช่น การช่วยเหลือคนงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนในด้านคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพของคนงานในด้านต่าง ๆ หรือการดำเนินงานของศูนย์ OSCC นั้น ด้านหนึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าแก่เด็กและสตรีที่

ประสบปัญหา ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการยกระดับความตระหนักในปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในกลุ่มเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาเพื่อให้สตรีเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไป

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับศูนย์ OSCC คือการขยายขอบเขตความร่วมมือไปสู่ชุมชน ซึ่งมีเครือข่ายผู้นำชุมชนครบทั้งหมด 8 อำเภอ ในขณะที่ชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนเน้นหนักในเรื่องคนงาน

บทเรียนจากการดำเนินงานของชมรมเพื่อนเพื่อเพื่อนช่วยให้บุคลากรของมูลนิธิได้พัฒนาแนวคิดในการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถรณรงค์แบบองค์รวม การเชื่อมโยงปัญหาของคนงานเข้ากับประเด็นอื่นๆ ซึ่งชมรมสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับชาติ ในขณะที่บทเรียนจากการดำเนินงานของศูนย์ OSCC ช่วยให้บุคลากรของมูลนิธิสามารถพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและเด็กอย่างลึกซึ้งมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายในหลายระดับ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับองค์กรพัฒนาเอกชน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับภาคประชาชน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับภาครัฐ

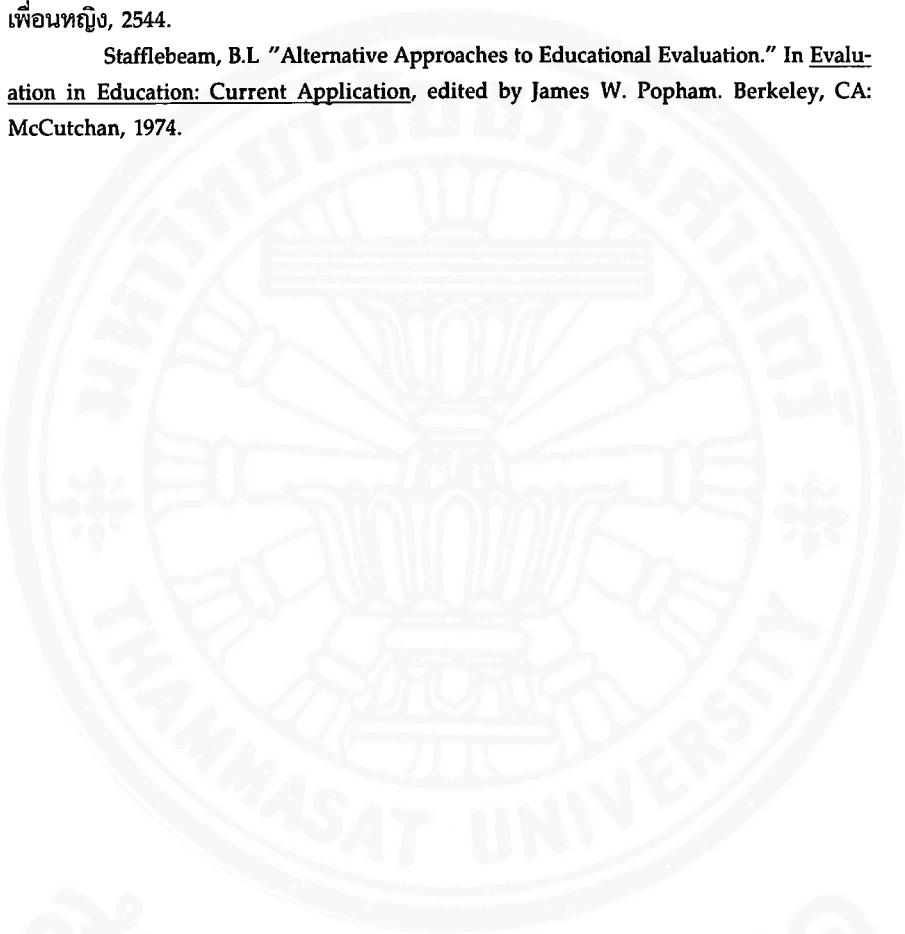
ดังจะเห็นว่าการที่มูลนิธิเพื่อนหญิงได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรทั้งสององค์กรนั้น เป็นไปตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานของมูลนิธิที่จะเน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงตระหนักในสิทธิที่ตนเองมีและลุกขึ้นมาพิทักษ์สิทธิของตนเอง เพื่อให้ผู้หญิง/กลุ่มผู้หญิงเหล่านี้ขับเคลื่อนกลไกของรัฐและผลักดันการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างด้วยตนเอง อันเป็นการพัฒนาผู้หญิงแบบยั่งยืน

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2538.

วิลาสินี พิพิธกุล. รายงานการประเมินผลมูลนิธิเพื่อนหญิง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2544.

Stafflebeam, B.L. "Alternative Approaches to Educational Evaluation." In Evaluation in Education: Current Application, edited by James W. Popham. Berkeley, CA: McCutchan, 1974.

สำนักหอสมุด